

היבטים לשוניים בפרשת כי-תצא פא

דקדוקי מלים וחלקם בעלי שינוי משמעות בפרשת כי-תצא ובהפטרה ובתחילת כי-תבוא

כא יג **וּבְכַתְּהָ:** המילה מוטעמת במרכא בב"ת ובתביר בת"ו

כא טו **לְשִׁנְיָאָה:** הנ"ן בחירק

כא יט **וְתִפְּשׁוּ בּוֹ:** הטעם נסוג לתי"ו, עם זאת הפ"א בשוא נע

כא כג **קָלְלַת:** הלמ"ד הראשונה, על אף הקושי, בשוא נח לא בחטף פתח

כב א עליית שני

שִׁיז: ש"ן שמאלית

כב ג **וְכֵן תַּעֲשֶׂה:** כך היא ההטעמה הנכונה ולא בקדמא ואזלא (קורן ודומיו). **וּמִצָּאֲתָהּ:** האל"ף כלל אינה נשמעת

כב ה **כָּל-עֲשֵׂה אֱלֹה:** טעם נסוג אחר לע"ן

כב ז **תִּקַּח-לָךְ:** געיה בת"ו. **יֵיטֵב לָךְ:** טעם נסוג אחר ליו"ד. **וְהֶאֱרַכְתָּ:** העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף החטופה

כב ח עליית שלישי

כב ט **הַמְּלֹאָה:** געיה בה"א והמ"ם בשווא נע

כב יב **תִּכְסֶּה-בָּהּ:** יש לקרוא תיבה זו כאילו מדובר במילה אחת, אין געיות ואין להעמיד אות זו או אחרת פרט לב"ת המוטעמת בסילוק

כב טו **הַשְּׁעָרָה:** הע"ן בשווא נח

כב יח **וְלִקְחוּ:** מרכא בלמ"ד כטעם משנה

כב יט **מִמָּאָה כֶּסֶף:** טעם נסוג אחר למ"ם

כב כב **בְּעַלְת-פִּעַל:** געיה בע"ן הראשונה

כב כג **מֵאֲרָשָׁה:** במלרע

כב כה **הַמֵּאֲרָשָׁה:** המ"ם ללא דגש בשווא נח, העמדה קלה באל"ף ובמלרע

כב כח **לֹא-אֲרָשָׁה:** במלעיל

כב כט **עֲנֶה:** יש להקפיד על המפיק

כב ב **דְּכָא:** יש מחלוקת כתיב במלה זו, אבל אינה נוגעת לקריאת המילה¹. **שְׂפָכָה:** השי"ן בקמץ קטן והפ"א בשוא נח

כב ג **יבֹא לוֹ:** טעם נסוג אחר ליו"ד

כב ה **לְקַלְלֶךָ:** למ"ד ראשונה אחרי הקו"ף בשווא נע, כ"ף סופית דגושה²

כב ח עליית רביעי

כב יא **מִקְרָה-לַיְלָה:** הקו"ף בדגש ובשווא נע

¹ זהו אחד המקומות שבו נבדלים ספרי תימן מיתר הספרים, אל"ף לפי התימנים או ה"א לפי יתר העדות ראה בגיליון כי תצא סז, ובגליון תהלים צ, בתוכנת הכתר ובתנ"ך ברויאר אימצו את נוסח תימן.

² אע"פ שכבר גילינו דעתנו ש"כלל הדומות" אינו נכון, כאן יש געיה בקו"ף, וזה דומה ל"הללו" שהלמ"ד הראשונה רפויה, ועם זאת השוא נע

כג כא יְבָרְכֶךָ: כ"ף ראשונה בשווא נח

כג כה שְׂבַעְעָד: ש"ן שמאלית בקמץ קטן. כְּלִיָּד: במלרע, הלמ"ד בשווא נח והי"ד בנע

כג כו עַל קִמַּת רַעַד: טעם טפחא בתיבת עַל

כג כה עליית חמישי

כד א כִּי-מִצָּא בָהּ: טעם נסוג אחור למ"ם. וְכָתַב לָהּ: טעם נסוג אחור לכ"ף, כן הדבר גם בפסוק הבא

כד ב וְהִלְכָה וְהִיָּתָה לְאִישׁ-אַחֵר: טעם טפחא בתיבת וְהִלְכָה

כד ד בַּעֲלָהּ: העי"ן בשווא נח. תַּחֲטִיא: החי"ת חטופה ולא בשווא נח

כד ה עליית ששי

וְשָׂמַח אֶת-אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר-לָקַח: טעם טפחא בתיבת וְשָׂמַח

כד ז כִּי-יִמְצָא אִישׁ: מונח רביע ולא קדמא ואזלא

כד ח הַשְּׂמֵר: במלעיל והמ"ם בסגול

כד י מִשְׁאֵת: ש"ן ימנית והאל"ף כלל אינה נשמעת. מְאֹמָה: במלעיל

כד יא נִשֶּׂה בּוֹ: אין טעם נסוג אחור. אֶת-הָעֵבֹט: הה"א בפתח ולא בקמץ, כן הדבר גם בהמשך פס' יג

כד יג בְּשִׁלְמָתוֹ: ש"ן שמאלית. וּבְרַכָּךָ: געיה בב"ת, הרי"ש בשווא נע ודגש בכ"ף הסופית

כד יד עליית שביעי

כד יט יְבָרְכֶךָ: כ"ף ראשונה בשווא נח

כד כ כִּזְיָתָךְ: במלרע והתי"ו בשוא ולא בסגול. תַּפְּאָר: הפ' פתוחה³

כה ה יְבַמְהָ: יש להקפיד על השמעת המפיק

כה ח וְקִרְאוּ-לוֹ: געיה בקו"ף

כה טז כָּל-עֲשֵׂה אֱלֹהִים: טעם נסוג אחור לעי"ן וכן בהמשך עֲשֵׂה עוֹל

כה יז מפטיר

בְּצִאתְכֶם: התי"ו בשווא נע

כה יח קְרָךְ: געיה בקו"ף והרי"ש בשווא נע. כָּל-הַנְּחֻשָׁלִים: נחץ בנו"ן מפאת הגעיה שבה. וַיִּגַּע: יש לבטא את הפתח לפני העי"ן (פתח גנובה)⁴

כה יט מְכַל-אֵיבִיךָ: טעם קדמא באל"ף, גרש בב"ת והי"ד בשווא. אֲשֶׁר ה' -אֱלֹהֶיךָ: כך היא ההטעמה

הנכונה, תיבת אֲשֶׁר בלבד מוטעמת במונח ותבת ה' - מוקפת⁵ אֶת-זָכַר: לאחרונה השתרש מנהג לקרוא פעמיים את המילה "זכר". מנהג זה אינו מוכר באשכנז המערבי וגם לא בעדות המזרח. בקונטרס "מקראות שיש להם הכרע" של הר"מ ברויאר ז"ל⁶ האריך להוכיח שאין ספק שנוסח הצירי הוא הנכון, ואין כל צורך בקריאה הכפולה.

הפטרות כי תצא ישעיהו נד – נה ה:

³ לפי הרד"ק יתכן שיש כאן שינוי משמעות אם יקרא בקמץ (עיין במאמר אוריאל בגליון כי-תצא סז).

⁴ קוראים שבכל קריאה אינם מבחינים בין אל"ף לעי"ן עלולים לקרוא כאן עי"ן פתוחה במקום עי"ן בפתח גנובה. כלומר ויגעה, אבל לפי קריאת האשכנזים יש כאן אל"ף גנובה ונקרא ויגאע. ולפי עדות המזרח: ויגאע. ומי שקורא ויגעה אינו שונה ממי שקורא במקום בְּהִנִּיחַ – בְּהִנִּיחַ!

⁵ בקורן ודומיו תיבת וי היא במונח.

⁶ מאמרו צורף לגליון תצוה סז, המעוניין יפנה אל.

א רָנִי: הרי"ש בקמץ קטן ובמלרע. לא-הִלָּה: הטעם בחי"ת

ב אַל-תַּחֲשָׁכִי: שי"ן שמאלית

ג נִשְׁמָוֹת: דגש חזק במ"ם, שוּמְמוֹת, לשון שממה ולא רבים של 'נִשְׁמָה'

ד אַל-תִּירָאִי: געיה בת"ו ושווא נע ברי"ש

ו וַעֲצוּבַת רוּחַ: טעם נסוג אחור לצד"י

ט וּמְגַעַר-בָּד: העי"ן בקמץ קטן

בקהילות אשכנז מערב משלימים כאן את הפטרת עניה סערה שלא נקראה בפרשת ראה.

נד יא עֲנִיָּה: הנו"ן בחירק חסר והי"ד אחריה בדגש חזק

נד יב וְשִׁמְתִי כְּדָבָל: כ"ף ראשונה בדגש קל על אף שהתיבה הקודמת מוטעמת בטעם משרת, מסתיימת בהברה פתוחה ובמלרע⁷. הדל"ת בשווא נח אע"פ שהכ"ף אחריה רפוייה

נה ב לְשִׁבְעָה: השי"ן בקמץ קטן

ראשון (ושני) של כי תבוא:

כו א וִירְשֶׁתָּה: הי"ד אינה נשמעת והיא חלק מהחירק המלא שבוא"ו. וְיִשְׁבֹּתָ בָּהּ: טעם נסוג אחור לשי"ן והב"ת במילה הבאה בדגש חזק מדין אתי מרחיק

כו ג לִתֵּת לָנוּ: טעם נסוג אחור ללמ"ד הראשונה

כו ד שני במנחת שבת

כו ו וַיַּעֲנוּנוּ: הי"ד בשווא נח

כו יב שלישי במנחת שבת

אברהם נפח ז"ל

כא טו וְהֵאֲחַת שְׁנוּאָה ... וַיֵּלְדוּ לוֹ בָּנִים הָאֶחָדָה וְהַשְּׁנוּאָה .... וְהָיָה תֵּבֶן הַבְּכֹר לְשִׁנְיָה

[למתקדמים בדקרוק לבד.] הצורה "שנואה" היא הבינוני שהוא

התואר של הפועל, שכמו כל תואר יכול להשתמש כשם-עצם

נעלם (לדוגמה "הגדולה") אבל אינו שם-עצם, רק תואר, והשם

חסר. ("הגדולה" היא במקום "האשה הגדולה" וכאן "השנואה"

היא במקום "האשה השנואה" ובשניהם המילה "האשה" נעלמת.)

הצורה "השניאה" היא שם-עצם ממש, היוצא מהבינוני, כמו

"שומר" (מי ששומר), "פְּקִיד" (מי שפקוד), ואין חסר. כאן אין

הבדל במשמעות, וההערה הזאת רק מסבירה שתי הצורות.

א"ה. יש כאן נטייה רבתי לקיצור. אם נוסיף את ההערה 'למתקדמים בלבד', הרי זה מקשה

למדיי להבין את דבריו. אנסה להסביר את מה שאני מבין. המלה 'חכם' היא תואר, אבל משמשת

לרוב שם עצם. אדם 'גדול' הוא תואר, אבל נפוץ הכיטוי 'גדול הדור' או 'הגדול ממינסק'. אלה

שמות עצם. כך כמובן גם גדולה. גם בבינוני הדין כן. 'שומר' – מי שעוסק בשמירה עתה. שומר

הוא גם מי שמלאכתו לשמור. יותר מצוי בבינוני פעול. שְׁנוֹא – מי ששונאים אותו עתה, גם מי

שבאופן קבוע שְׁנוֹא. שְׁנוֹאֵי נַפֶּשׁ (שמואל ב, ה, ח). שְׁנִיָּא – שנוא בקביעות. כל זה נכון גם למין נקבה.

אפשר לקרוא לשנואה גם כבינוני התואר שְׁנִיָּאה. ולהיפך לְשִׁנְיָה כבינוני הבינוני הפעול – שְׁנוּאָה.

⁷ במחברת התיגאן של יהדות תימן היא נכללת ברשימת מילים בשם 'אוגירה' הכוללת מקרים חריגים דומים במקרא

כא יז פו שְׁנוּם לא כמו היום ולא כמו שמלמדים, לא "כפול" אלא "שני שלישיות" (אומרים "שני שלישי").

התורה לא מדברת על מקרה של אדם שיש לו כמה בנים (לומדים מזה אבל לא כתוב) אלא על אדם שיש לו שני בנים. לא כתוב שהבכור יקבל פי שנים של השני, אלא פי שנים "בכל אשר לו" והוא לא יכול לקבל כפול מה שאביו השאיר, אלא לוקח שני חלקים לעומת חלק אחד שאחיו מקבל.

הבטוי נמצא רק שלוש פעמים במקרא – כאן, מ-ב ב:ט (אלישע לא יכול לבקש מאליהו כפול מה שיש לו) וב-זכריה יג:ח (צריך לעיין שם). האחרון בלי ספק הוא שני שלישיות, וזה מתאים כאן ואפילו אצל אלישע. **א"ה**. עניין זה נדון אצלנו, גם יעקב עציון כתב על זה.

הרב גור אריה צור נר"ו כִּי-תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל-אִיבֵיךָ וּנְתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי':

מצוות מזדמנות

כִּי-תֵצֵא. בשימת לב, רב רובן של המצוות הנאמרות בפרשתנו הן מצוות מזדמנות. כגון: כִּי-תֵצֵא... וְרֵאִיתָ, כִּי-תִהְיֶינָה לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים, כִּי-יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹזֵה, כִּי יִקְרָא קוֹן-צִפּוֹר, כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ, כִּי-יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה, כִּי-יִמְצֵא אִישׁ, כִּי יִהְיֶה (נער) נְעִירָה, כִּי-תֵצֵא מִחֲנֶה עַל-אִיבֵיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ, כִּי-תִדָּר נְדָר, כִּי תִבְאֵ בְכֶרֶם רְעֵד, כִּי תִבְאֵ בְקִמַּת רְעֵד, כִּי-יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה, כִּי תִקְצֹר קִצְרֹךָ בְּשָׂדֶךָ, כִּי תַחַבֵּט זֵיתָךְ, , כִּי תִבְצֹר כְּרָמְךָ, ועוד כהנה וכהנה. ודוקא בפרשת כי תצא,

לומר לך, כי תצא למלחמתה של תורה, דע כי אתה נלחם לכבוש תורת חיים. אשר בכל עת וזמן ובכל מצב מאורחות החיים, נצבת התורה לימינך לנְחֻמָּתְךָ בדרך, לידע המעשה הנכון אשר תעשה. כי ממנה תוצאות חיים.

ומובא בפרדס רימונים בשם ר' חיים ויטאל זי"ע:

וְלָכֵן גַּם מִצְוֹת שֶׁהֵן בְּגֵדֵי רְשׁוּת, או שְׂאִינָן חִלוּת עַל הָאָדָם אֲלֵא בְּהִזְדַּמּוֹ, גַּם אוֹתָן יֵשׁ לְאָדָם לְהִתְאַמֵּץ וּלְהַשְׁתַּדֵּל לְרִדְף אַחֲרֵיהֶן לְקִיּוֹן לְטוֹבַת הַשְּׁלָמֹת תִּקּוֹן נִשְׁמַתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם.

ואשר על כן נתקבצו המצוות המזדמנות לפרשת כי תצא, לומר לך, כי תצא למלחמת התורה והמצוה, אל תנח ידך מן המזדמן לך, שאין אתה יודע מותן שכרן של מצוות, ושכר מצוה מצוה, לתקן שרשה ושרשיך במקום עליון.

הרב עמרם אייזנשטיין נר"ו כא יג וְהִסְרִיהָ אֶת-שְׂמֹלֶת שְׂבִיָּה מֵעֲלֵיהָ וַיִּשְׁבֶּה בְּבֵיתָךָ וּבְכַתְּהָ אֶת-אֲבִיהָ וְאֶת-אִמָּהָ יָרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבֹא אֵלֶיהָ וּבְעֵלְתָּהּ וְהִיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה: כיון שהפטיקו ביושבה בביתך, [ולא הטעימו: וְהִסְרִיהָ אֶת-שְׂמֹלֶת שְׂבִיָּה מֵעֲלֵיהָ⁸ וַיִּשְׁבֶּה בְּבֵיתָךָ וּבְכַתְּהָ אֶת-אֲבִיהָ וְאֶת-אִמָּהָ יָרַח יָמִים] מבואר שהשיבה בבית הוא ענין לעצמו, והיינו מצד זה שהיא יושבת שם ללא בגדי שבייתה. וזהו מה שהביא רש"י מהסיפרי – ירואה בניוולה, שהיא ללא הבגדים הנאים שלבשה במלחמה. ואח"כ הוסיף הכתוב ענין אחר, שהיא גם תבכה שם, וזה כדי שיראנה בבכייתה.

חיים יפה. לכו ר' אליהו שליט"א שלו' רב.

אינני יודע איך להבין המלה איִבֵּךְ בפ' שופטים.

⁸ א"ה. לפי הכלל הידוע שכאשר באים שני מפסיקים שוים, הראשון שבהם הוא המפסיק הגדול. וזקף מפסיק יותר מרביע.

כתוב כי תצא למלחמה על איבך. ובפי שופטים כתוב גם כי תצא למלחמה על איבך. כאן המלה איבך היא עם שתי אותיות יו"ד. ושם יש רק אחד.

ואין לומר שהפסוק בשופטים הוא בלשון יחיד [אויב שלך] דאז הי' צ"ל איבך [וכמו פי תפגע שזר איבך (שמות כג, ד)]. ולכן נראה שיש לתרגם שניהם "אויבים שלך". ונאמר שיש סיבה אחרת שהוא נכתב חסר יו"ד.

נחזור לשני הפסוקים. מצאתי שאונקלוס תירגם שניהם בעלי דבךך [אויבים שלך]. וזה תואם למה שכתבנו. אבל התרגום יונתן תירגם שניהם בעלי דבכיכון [אויבים שלכם]. וקשה, דלשיתו הי' צ"ל איבכם?

ומצאתי בבעל הטורים שכתב על הפסוק בכי תצא [ב' יודיין] חסר יו"ד שבמלחמת יחיד הכתוב מדבר. אלא שהמנחת שי העיר שם וז"ל כתב בעל הטורים על אויבך חסר יו"ד שבמלחמת יחיד הכתוב מדבר ואגב שיטפיה לא דק דמאי דאמור במסורת כי תצא למלחמה על אויבך חסר יו"ד לאו על דין איתמר אלא על כי תצא למלחמה קדמאה דפרשת שופטים וכו'.

אם נקבל את המנחת שי, חשבתי ליישב הבעל הטורים כך: באמת היה צ"ל איבך, אבל מכיון שהטעם הוא מפסיק [רביע], לכן כתוב איבך.

לסיכום: 1- מהי כוונת הת"י?

2- מהי כוונת הבעל הטורים?

3- מה הפשט הפשוט ב-איבך?

תודה מראש, חיים

תשובה. בהערות ד"ר צבי בצר ז"ל על המנחת שי הוא מציין שבדפוסים החדשים של בעל הטורים תיקנו את לשונו כך שיתאים לכתוב שלנו.

תחילה חשבתי שראוי לבדוק בהוצאות המדויקות של התרגום המכונה 'יונתן'. למעשה דברי התרגום הזה מובנים. אלא שמתרגם לפי העניין שהפנייה לעם ישראל, ולא חש לזה שלפנינו לשון יחיד כי מתרגם לפי העניין.

דברי בעל הטורים קשים לעצמם גם אם נגרוס ביו"ד אחת. וגם אם נפרש אויב אחד. גם לפי התיקון 'ונתנו לשון יחיד, שבמלחמת יחיד הכתוב מדבר'. דבריו אינם מובנים לי. למיעוט הבנתי 'מלחמת יחיד' היא מלחמת רשות שמלך ישראל עושה למטרה שלו, כמו דויד המלך שנלחם בארם דמשק וארם צובה, לעומת 'מלחמת רבים' דוגמת מלחמת יהושוע בן-נון לכבוש את הארץ. המלה ונתנו או אויבך אומרת שהאויב הוא יחיד, ואין זה עניין למלחמת יחיד. אולי הכוונה שבזה שהאויב הוא יחיד מוכח אין מדובר במלחמת כיבוש הארץ, כי אז היו האויבים רבים.

בכתיב תקני... ב"ך הוא לשון רבים; ...ב"ך לשון יחיד בהפסק. אבל במקרא יש הרבה חסרות שאינם לפי הדקדוק. אויבך לשון יחיד בדווקא.

כא טו משיחות האדמו"ר מחב"ד ז"ל. **למה הבן הבכור לשניאה? בכפרשתנו נאמר "כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה . . והיה הבן הבכור לשניאה . . לתת לו פי שנים". וצריך להבין מהו ענין הפסוק הזה בעבודת ה' בימינו? ובפרט קשה מדוע הבן הבכור מגיע דווקא לשנואה והוא זה שמקבל פי שנים? א"ה. השאלה הזו היא על דרך הדרש. התורה מכינה למצב שבו אדם מנסה לשלול את זכויות בנו הבכור בירושה. זה עלול לקרות גם בלי שישא שתי נשים. אם הבכור נולד לאהובה אין לאיש סיבה לקפח אותו אם אינו שונא את הבן עצמו.**

ומבאר אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה (פרשתנו לז, ד) על פי מש"כ הרח"ו⁹ ז"ל (בשער הקדושה) שלכל איש ישראל יש שתי נפשות: נפש האלוקית - שרצונה לעשות

⁹ הרב חיים ויטאל, תלמידו ומנחיל תורתו של האר"י ז"ל.

רצון קונה, ונפש הבהמית – המלובשת בדם האדם ומומה באים כל מדות רעות כו' (כמבואר בתניא¹⁰ קדישא פ"א).

וזה הפירוש: "כי תחייך לאיש שתי נשים" – שכאשר יהודי רואה יש לו שתי נפשות: "האחת אהובה" – שהיא מיוחדת במאצילה ומצידה לא היה באפשרות האדם לחטוא כלל, אבל "והאחת שנואה" – שרוצה למלאת תאוות לבו ועד לעבור נגד רצון ה', ואינו יודע מה יעשה בה...

– אז אומרים לו: שימי אלול מיוחדים להתעוררות י"ג מדות הרחמים, ואז אפשר לעורר את האהבה רבה ד"וּבְכָל מְאֹדָה (רד"מ נ"ה). ואיך זה נעשה? על ידי הבידוד והליבון של הנפש הבהמית, לבטל את הרע שבה, וע"ז זה מגיעים לאהבה יותר גדולה ממה שהיה לנשמה טרם ירדתה לעוה"ז, כמו שנאמר "מְגַלְהָ עֲמֻקּוֹת מִנֵּי חֻשָׁךְ (איוב יב. כב)" כי יתרון האור הוא דווקא מתוך החושך.

ואז – "והיה חבן הבכור לשניאה" – שדווקא הנפש הבהמית יש לה כח רב (ו'זרב תבואות ב'כח שז"ר (משלי יד, ד)) כיון ששרשה קודם לנפש האלקית ("לפני מלך מלך לבני ישראל (בראשית לו, לא)), וכאשר מהפכים אותה – הרי יש לה הרבה דם וחיות שנהפך לצד הקדושה.

והרבי ז"ע הוסיף בזה:

שהצמח צדק מבאר (אור התורה פרשתנו) ש"בני האהובה" הם הצדיקים, ו"בני השנואה" הם בעלי התשובה, שעבודת הבעליתשובה היא לפעול על עצמו לשנוא את העניינים שגרמו לו בעבר להיות שנואי¹¹.

[כידוע תורת הרב המגיד (הובא בלקו"ת ואתחנן פ, ד) על מארז"ל (ספרא קדושים כ, כו וברש"י שם) "לא יאמר אדם אי אפשי" ...¹² אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי" – שהנהגה זו שייכת לצדיק, אבל בעל תשובה צריך לומר "אי אפשי" ועל כך ממשך הכתוב: "כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים" – שע"י עבודת התשובה, שמרומז בפרשה לפני זה: "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים", שקאי חודש אלול (לקו"ת להארז"ל עה"פ) – אז נעשה העניין של "כפלים לתושיה (איוב יא, ו)", כמו לוחות שניות שניתנו בסוף הארבעים יום שמר"ח אלול עד יוה"כ, שעליהם נאמר (שמו"ד רפ"ו) "כפליים לתושיה". ועוד שע"ז באים לגאולה האמיתית והשלמה (שהיא יותר נעלית מהגאולה ממצרים, כמו"ש "כימי צאתך מארץ מצרים ארצנו נפלאות (מיכה ז, טו))" ע"י משיח צדקנו יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בקרוב ממש.

כב א הרב גור אריה צור נר"ו לא תראה את שזר אחיך או את שיו נדחים והתעלמת וגו' (כב, א')

לעומקו של מקרא, תרמוז הפרשה על קירוב הבריות לאביהם שבשמים. שזר אחיך הם המצוות החמורות, ושיו הן המצוות הקלות. נדחים שאינם מקוימים בידו. השב תשיבם, השיבם לאחיד להיות מקוימים בידו, כלומר העמידהו על טעותו. כי לא רחוק הוא ויתרצה לקיימם. ואם לא קרוב אחיך אליך, אלא רחוק

¹⁰ שם הספר הוא 'ליקוטי אמרים ספרן של בינונים' אבל נדבק בו השם 'תניא' כי במלה זו פותח הספר, כמו בספר הקדום 'תניא' הנקרא כך בגלל פתיחתו 'תניא היה ר' מאיר אומר' וכן ספרים אחרים כמו מדרש תהלים מכוונה 'שזר טוב' כי אלה מלות הפתיחה של הספר, ועוד. העירו על המלה 'תניא' כי ההמשך 'משביעין' אינו ברייתא אלא מימרא של אמורא בתלמוד הבבלי. התשובה הפשוטה היא, 'לא דק', אבל היו שמצאו דברים דומים בספרות המדרשית שיתכן שהיא של תנאים. לשון התניא קדישא פרק א אך ביאור הענין על פי מ"ש הרח"ו ז"ל בשער הקדושה [ובע"ח שער נ"פ"ב] דלכל איש ישראל אחד צדיק ואחד רשע יש שתי נשמות דכתיב ונשמות אני עשיתי (ישעיהו נג, טו) שזן שתי נפשות נפש אחת מצד הקליפה וסטרא אחרא.... תחילת פרק ב ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש כמו"ש ויפח באפיו נשמת חיים (בראשית ב, ז).

¹¹ צורה דקדוקית מענינת, זליגה מל"א לל"ה. כאילו השורש ש.ג.ה, ובינוני פעול שנוי.

¹² בבשר חזיר.

שנתנכרו מעשיו, ולא יקבל תוכחתך, וְאֶסְפְּתוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ. עליך לקרבו ויהיה עמך עד שיהיה במדרגתך, ואז וְהִשְׁבַּתוּ לִי. תשיבהו בתשובה שלימה לקיים קלות כבחמורות, לו, להיות אחד מתוך ל"ו צדיקים שבדור.

***

וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחַמְרֹו וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְלַתּוֹ.

לְחַמְרֹו לְשִׁמְלַתּוֹ. הם הנפש הבהמית ומלבושיה. וְכֵן תַּעֲשֶׂה לתקנם. כי בהעדרם תלקה גם הנפש האלקית. ועוד, שחמורו הוא החומריות שבו, וְשִׁמְלַתּוֹ היא הרוחניות שמשלימה בו את חומריותו. וזה נרמז בפסוק לְחַמְרֹו לְשִׁמְלַתּוֹ. אל תקרא לְשִׁמְלַתּוֹ אלא לשלימותו. לא תוכל להתעלם, כי אם תתעלם, יתעלם המתעלם. ואם לא תתעלם לא יתעלם המתעלם. לכך אמר ומצאתה. ומצאת ה'. ומצאתה לשכינה הקדושה, הנעלם מכל חי פרט למי שאינו מתעלם מן החי.

כב ב הרב עמרם אייזנשטיין ואם-לא קרוב אֶתִּיךְ אֶלֶיךָ וְלֹא יִדְעָתוּ וְאֶסְפְּתוּ אֶל-תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְהָיָה עִמָּךְ עַד דְּרַשׁ אֶתִּיךְ אִתּוֹ וְהִשְׁבַּתוּ לִי:

קשה למה חיברו את יוהיה עמך עד דרוש אחיך אותי עם יוהשבותו לוי, ולא הטעימו: וְאֶסְפְּתוּ| אֶל-תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְהָיָה עִמָּךְ עַד דְּרַשׁ אֶתִּיךְ אִתּוֹ וְהִשְׁבַּתוּ לִי: והנה בב"מ כח: למדו מיוהשבותו לוי שיראה כיצד להשיבו ולא יאכיל עגל לעגלים וכוי, ולכן אם מצא בהמה שאוכלת ואינה עושה – ימכרנה. וא"כ מבואר שיוהשבותו לוי הוא תנאי ביוהיה עמך עד דרוש אחיך אותי, שהאבידה תהיה ביד המוצא רק כדי להשיבו כראוי – אבל אם ע"י שהאבידה תישאר ביד המוצא לא ישיבנו לו – לא יהא עמך.

כג כא מְשַׁלַּח יָדְךָ כה יא וְשִׁלַּחְתָּ יָדְךָ אוריאל פרנק נר"ו.

שאלה של שכני, ר' דב סמואל: האם תוכל לבאר לי את המונח "משלח ידך" המופיע בפרשתינו וכן בפרשת ראה (וי יח; טו י') במובן של פרנסה ואילו בפרשת משפטים שליחות יד במובן של גניבה ובכלל מה הקשר לשליחות? ממני. בבדיקה מהירה בשורש שלח במקרא שליחה בבנין קל בתוספת יד (או אמה) היא יותר במשמע של הושטה (לא לאחרים). היד נשלחת לבצע תפקיד וכאשר זה במלאכת רעהו - זו מעילה בתפקיד השומר. אליהו

במקרא, יש גם שליחת יד בהקשר של הריגה. אליעזר כמון

מ"א לב. רש"י ירמיהו א, ט וַיִּשְׁלַח ה' אֶת-יָדוֹ - כל שליחות שהוא אצל יד לשון הושטה. א"ה. כמובן אין למדים מן הכללות. ראה למשל שמות ט טו כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת-יָדִי וְאָדָּ אֹתְךָ וְאֶת-עַמְּךָ בְּדָבָר בְּרוּר שֶׁהוּא בְּמוֹבֵן שֶׁל הַרִיגָה. בדוגמה השנייה כה יא וְשִׁלַּחְתָּ יָדְךָ ברור שזו הושטה.

נסיים בדברי אגדה מידידנו הרב גור אריה צור נר"ו

כד יב ואילך ואם-איש עני הוא לא תשקב בעבטו: השב תשיב לו את-העבוט כבוא השמש ושקב בשלמתו וברכך ולך תהיה צדקה לפני יהוה אלהיך: ולא תחבל בגד אלמנה: על דרך הרמז ירמזון אלו הדברים לביאת משיח צדקנו ולבניין בית המקדש. ואם-איש עני הוא לא תשקב בעבטו שאין עני יותר מהמצפים לגאולה. וירמזו על

המשיח, עגלי ורכב על-חמור זכריה ט ט. והקב"ה הכתיב על עצמו לא תשכב בעבטו. הנה לא-יגום ולא יישן שומר ישראל: תהלים קכא ד.

ולכן נאמר פעמיים השב תשיב, השב תשיב לו את-העבט, כנגד מה שנאמר פעמיים מושכן [פרשת פקודי, שמות לח, כא] אלה פקודי המשכן משכן העדת ופירש"י שם המשכן משכן, שנתמשכן פעמיים בעוונותיהם של ישראל, והכתיב הקב"ה כביכול על עצמו, השב תשיב. כשם שהשבתי פעם אחת את המקדש השני כן אשיב פעם שניה את המשכן השלישי, כבא השמש. כאשר יפציע שחר הגאולה. ושכב בשלמתו אל תקרא בשלמתו אלא בשלמותו. ככתוב במדבר כד ט כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו. וברכך וברכך, ד סופית דגושה, לרמוז על שתי ברכות. ברכת כהנים בבית המקדש וברכת כהן גדול ביום הכפורים, וליך תהיה צדקה, שיעלו כולם אל בית מקדשך לצדק לפניך את הדין ולהודות על החסד והרחמים. לפני ה' אלקיך. שכולם יעמדו לפניך כבני מרון בצדקך עמוסיך.

ובאמרו ולא תחבל בגר אלמנה גם כאן כביכול הכתיב הקב"ה על עצמו, להשיב שכינתו לציון ולא למשכן עוד את משכן ה' בעבור עוונותיהם של ישראל, כי איכה ישבה בדרך העיר רבתי עם היתה כאלמנה, ואמר לא תחבול בגר אלמנה. וכן לעתיד לבא הבטיחנו הקב"ה כביכול באמרו על עצמו ביומו תתן שקריו (כד, טו) הוא היום המקנה במהרה בימינו ליתן השכר המושלם לפדות מחכי קץ ישועתו.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>
95

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין
בהבטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים
ברתיבת: info@maanelashon.org
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ☺